

پروژه طراحی چارچوب تحلیل حکمرانی محلی منابع آب

بهمن ماه ۱۳۹۷

پژوهشگاه شهید
اعتباری
دانشگاه صنعتی اصفهان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسنامه گزارش

عنوان پروژه	پروژه طراحی چارچوب تحلیل حکمرانی محلی منابع آب
نام گزارش	گزارش نهایی
ویرایش	اول
تاریخ انتشار	بهمن ماه ۱۳۹۷
کارفرما	محمد فدایی
تهیه کنندگان	سجاد انتشاری، وحید عرب، محمدمهدی کمال، امیر شیخان، محمد اسکندری، علی کیخسروی
تایید کننده	

مبحث اول: مفاهیم و پیشینه حکمرانی.....	۴.....	۴-۱-۱
مقدمه	۴.....	۴-۱-۱
مفهوم حکمرانی	۵.....	۴-۱-۲
حکمرانی مطلوب، ارزیابی حکمرانی و اصول حکمرانی	۵.....	۴-۲-۱
گونه‌شناسی مفهوم حکمرانی	۶.....	۴-۲-۲
تفاوت حکمرانی و مدیریت منابع آب	۷.....	۴-۲-۳
رویکردهای مختلف به حکمرانی آب با توجه به دیدگاه به مدیریت آب	۷.....	۴-۲-۴
تفاوت چارچوب، مدل و تئوری	۸.....	۴-۳-۱
چارچوب	۸.....	۴-۳-۱
نظریه	۹.....	۴-۳-۲
مدل	۹.....	۴-۳-۳
نظام شاخص‌های حکمرانی مطلوب	۱۰.....	۴-۳-۴
مشارکت	۱۱.....	۴-۴-۱
شفافیت	۱۴.....	۴-۴-۲
مسئولیت پذیری	۲۲.....	۴-۴-۳
کارایی و اثربخشی	۲۳.....	۴-۴-۴
عدالت	۲۴.....	۴-۴-۵
حاکمیت قانون	۲۶.....	۴-۴-۶
پاسخگویی	۲۹.....	۴-۴-۷
اجماع محوری	۳۳.....	۴-۴-۸
جمع بندی	۳۴.....	۴-۴-۹
معرفی چارچوب تحلیل و توسعه نهادی (IAD)	۳۶.....	۴-۵-۱
دلایل ارجحیت چارچوب تحلیل و توسعه نهادی	۴۰.....	۴-۵-۱
مبحث دوم: دستورالعمل تحلیل نهادی برای مدیریت مشارکتی منابع آب.....	۴۱.....	
فصل اول: مقدمه	۴۲.....	۲-۱
فصل دوم: رویکردی نظام مند برای مطالعه موضوعات نهادی	۴۳.....	۲-۲
انگیزه	۴۳.....	۲-۲-۱
انتخاب‌ها	۴۴.....	۲-۲-۲
پیامد	۴۴.....	۲-۲-۳
فصل سوم: ویژگی‌های منبع و انگیزه‌های مدیریت منابع	۴۷.....	۲-۳
ویژگی کالاها	۴۸.....	۲-۳-۱
تقسیم‌بندی منابع	۵۱.....	۲-۳-۲
فصل چهارم: ویژگی‌های جامعه و انگیزه‌های مدیریت منابع آب	۵۵.....	۲-۴
ویژگی‌های کلیدی جامعه	۵۶.....	۲-۴-۱
جمع‌بندی بخش	۶۰.....	۲-۴-۲
فصل پنجم: ویژگی‌های قواعد و انگیزه‌های مدیریت منابع	۶۲.....	۲-۵
قواعد رسمی و قواعد غیررسمی	۶۳.....	۲-۵-۱
قواعد کارا و قواعد ناکارا	۶۴.....	۲-۵-۲
انواع قواعد از لحاظ سطح وقوع	۶۵.....	۲-۵-۳

۶۸.....	دلالت برای حفاظت از منابع.....	۲-۵-۴
۶۹.....	هزینه‌مبادله.....	۲-۵-۵
۶۹.....	جمع‌آوری اطلاعات پیرامون قواعد.....	۲-۵-۶
۷۲.....	فصل ششم: تغییر ترتیبات نهادی.....	۲-۶
۷۳.....	مشارکت جامعه و متخصصین در توصیف مسائل نهادی.....	۲-۶-۱
۷۵.....	گام‌های تحلیل نهادی و تغییرات آن.....	۲-۶-۲

پیشگفتار

بسیاری از مشکلات منابع آب الزاماً از درون سیستم منابع آب ریشه نمی‌گیرد، بلکه ریشه‌ی بسیاری از مشکلات را بایستی خارج سیستم منابع آب و در سیستم اجرایی-نهادی و سیستم اجتماعی-اقتصادی جستجو نمود. یکی از جنبه‌های مهم سیستم که می‌توان به عنوان کلید حل مشکلات منابع آب ایران مطرح نمود، مفهوم حکمرانی است. در تحقیق حاضر تلاش می‌شود این مفهوم تبیین شده و چارچوبی برای تحلیل نهادی سیستم منابع آب ارائه شود. حکمرانی به طور خلاصه مجموعه‌ی به هم پیوسته‌ای از نهادها، بازیگران و ارتباطات بین آنها است.

در قسمت اول این پژوهش (مبحث اول) مفهوم و پیشینه‌ی حکمرانی آب بررسی می‌شود و چارچوب‌های متعدد حکمرانی معرفی می‌شود. در قسمت دوم پژوهش، یک راهنمای گام به گام برای تحلیل نهادی سیستم منابع آب در مقیاس زیرحوضه ارائه می‌شود. این راهنما بر اساس چارچوب تحلیل و توسعه نهادی (IAD) و دیگر تجربیات الینور استروم به عنوان بنیان گذار این چارچوب طراحی شده است.

- اصغرپور، عزت، مدیریت دولتی و عدالت اجتماعی، فصلنامه دانش مدیریت، سال ۱۴، شماره ۵۵، (۱۳۸۰)، ص ۸۴-۸۵.
- اندیشکده تدبیر آب ایران. (۱۳۹۳). نقد و بررسی طرح احیا و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی کشور. تهران
- بهرام اخوان کاظمی. «پاسخگویی و کارآمدی». حکومت اسلامی. شماره ۳۴. (۱۳۸۴). ص ۶۰
- پدارم سعید و حمیدرضا رحمانی زاده دهکردی، «شفاف سازی و پاسخگویی در نهادهای رسمی»، فصلنامه مجلس. پژوهش، سال ۹، شماره ۳۶- (۱۳۸۱)، ص ۸۵.
- پیغامی، عادل؛ حسینی، سید جعفر (۱۳۹۴): مقدمه‌ای بر روش‌شناسی الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق
- خاتون‌آبادی، س.ا. (۱۳۹۳). حکمرانی مشارکتی و مدیریت یکپارچه، راه حل نجات زاینده‌رود. نشریه فنی- تخصصی دانش‌نما.
- رحمت‌الله قلی‌پور، حکمرانی خوب و امکان‌سنجی آن در ایران (۱)، تهران: موسسه عالی آموزش و پرورش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۳، صص ۱۷-۱۶
- رنجبر، احمد (مترجم)، چارچوب‌های حقوقی مقابله با فساد (مالی)، (تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴).
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، نگاهی اجمالی به موضوع شفافیت و پاسخگویی در نظام اداری (حکومت)، (تهران: ۱۳۸۱)، صص ۱۶-۱۵.
- سردارنیا، خ.ا. (۱۳۸۶). بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب. مجموعه خلاصه مقالات همایش سرمایه اجتماعی و توسعه در ایران، تهران، ۱۳۰.
- شاکری، حمید (۱۳۹۴). حکمرانی خوب شهری (مطالعه تطبیقی ایران، آمریکا، انگلیس، ترکیه و مصر). چاپ اول. انتشارات مصلی.
- عیوضی، محمد رحیم. «تبیین مشارکت سیاسی و رفتار انتخاباتی». اطلاعات سیاسی و اقتصادی. شماره ۱۹۶-۱۹۵. (۱۳۸۲). ص ۷۱
- قلی‌پور، رحمت‌الله (۱۳۸۳). تحلیل و امکان‌سنجی الگوی حکمرانی خوب در ایران با تأکید بر نقش دولت. دانش مدیریت. شماره ۶۷.

- کشاورزی، ع.، و صادق‌زاده، ک. (۱۳۷۹). وضعیت موجود، چشم‌اندازهای آینده و راهکارهای جهت بهینه‌سازی آن. در دهمین همایش کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران.
- مالجو، م. (۱۳۷۹). کینز و علم اقتصاد مدرن در نمایشگاه تاریخ. ماه و علوم اجتماعی، ۳۲-۳۳، ۵۲.
- عراقچی، ع.، ۱۳۹۳. دیپلماسی آب از منازعه تا همکاری، فصلنامه سیاست جهانی، دوره سوم، ۱: ۹۱-۱۱۹.
- Asís, M. G. De, Leary, D. O., Ljung, P., & Butterworth, J. (2009). Improving Transparency,
- Azmat Gani and Ron Duncan , “measuring Good Governance using time series Data” (2007) p.374
- Cotterrell, R. Law's Community, (London: Clarendon Press, Oxford, 1994), p. 160
- Gradstein, M., (2008); "Governance and growth", Journal of Development Economics, (73):505–518
- Io Castiglione, "Accountability", in: Encyclopedia of Governance, volume I. edited By: Mark Bevir, (2007), p.1.
- Michael Rush. Politicis and society: an Interoduction to political socioloyy, (new york: 1992)
- Meinzen-dick, R., & Reidinger, R. (1995). Participation in Irrigation. Social Development Family of the World Bank
- McGinnis, Michael D. (2011): An Introduction to IAD and the Language of the Ostrom Workshop: A Simple Guide to a Complex Framework. In Policy Studies Journal 39 (1).
- Ostrom, Elinor (2010): Encyclopedia of Life Support Systems. Institutional Analysis And Development. Elements of the Framework in Historical Perspective. Oxford: EOLSS.
- Ostrom, E. (2005). Understanding institutional diversity. New Jersey: Princeton University Press Princeton.
- Ostrom, Elinor; Gardner, Roy; Walker, Jimmy (1994): Rules, Games, and Common-Pool Resources. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Paul's, "Accountability in Public Service: Exit, Voice and Capture", Policy Research and External Affairs Working Paper, World Bank, 1999, Wps 614, P. 5.
- Pahl-Wostl, C. (2017). An Evolutionary Perspective on Water Governance: From Understanding to Transformation. Water Resources Management, 31(10), 2917–2932. <http://doi.org/10.1007/s11269-017-1727-1>

- Polski, Margaret; Ostrom, Elinor (1999): An Institutional Framework for Policy Analysis and Design.
- Rogers, P., & Hall, A. W. (2003). Effective Water Governance Global Water Partnership Technical Committee (TEC). Sweden: Elanders. <http://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.04.003>
- Tarko, Vlad (2017): Elinor Ostrom: An Intellectual Biography: Rowman & Littlefield.
- Swatuk, L., Mengiste, A., & Jembere, K. (2008). Conflict Resolution and Negotiation Skills for Integrated Water Resources Management. International Network for Capacity Building in Integrated Water Resources Management. Bangladesh: CAP-Net.
- UN-Water. (2009). The United Nations world water development report 3–Water in a changing world. UNESCO. Paris. <http://doi.org/10.3390/w3020618>
- U.N. Economic and social commission for Asia and pacific, "what is Good Governance?" op.cit.
- UNDP (2010); Characteristics of good governance, present at: <http://www.imf.org/euternalipubs/FT/exvpgoven/govindex.htm>
- World Bank, Anticorruption in Transition Countries, Washington, D.C, USA, 2000, PXiii.